

СТАНОВИЩЕ

от проф. дин Илия ТОДЕВ за дисертационния труд на
Теодоричка Илиева ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ
„БЪЛГАРИТЕ В ЧЕШКО-РУСКИЯ КНИЖОВЕН ОБМЕН
(30-те-60-те години на XIX в.)”,
представен за присъждане на научната степен „Доктор на науките”
Научна област: 2. Хуманитарни науки
Професионално направление: 2.2. История и археология
Научна специалност: Нова и най-нова обща история
Шифър 05.03.04
Секция „История на света и на международните отношения
в ново и най-ново време”, Институт за исторически изследвания,
Българска Академия на Науките

Дисертацията има за цел да покаже: „как в резултат на чешко-руския литературен, научен и книжовен обмен се променя схващането за тюрско-татарския характер на българите и се утвърждава мнението за славянската им принадлежност”. Смятам, че това е важен, интересен и актуален проблем с международни измерения, който притежава достатъчно потенциал за генериране на голям докторат. Става дума за впечатляващ по замисъл и изпълнение научен труд. По отделните съставки на темата има много изследвания, но липсва цялостен поглед, научна интердисциплинарна синтеза, с която именно в своята дисертация се нагърбва Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ. Тук следва да се добави още, че тя не просто обобщава на по-високо ниво изследователски резултати на други учени, но ги и допълва чрез множество конкретни проучвания на обилен нов документален (както публикуван, така и архивен) материал.

Още един плюс за темата на дисертацията е комбинацията на северния и западния вектори в българската история през 19 век. Защото за своето национално възраждане българите дължат много и на Русия, и на Чехия. Те получават значителна помощ от Северната империя за възстановяване и на своята култура, и на своята Църква, и на своята държава. Но като пример за подражание избират една от народностите в Хабсбургската империя, която е и силно европеизирана, и

славянска пар екселанс. Това най-добре се илюстрира от голямата културтрегерска инвазия (чийто най-емблематичен експонент е Константин Иречек) на чехите в следосвобожденска България. Прочее, рецензираният труд е в състояние да направи по-понятна темата за Националното възраждане – както за нас самите, така и за чужденците.

Не за пренебрегване са и злободневните измерения на темата на Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ. Защото днес нашата роля в делото на Кирил и Методий се оспорва (и дори направо се отрича) от различни страни; в самата България това поражда остри реакции (като например кирилицата да се преименува на „българска азбука“). Науката чрез трудове от типа на рецензирания трябва да ни научи как да открием цивилизовано, мъдро и печелившо решение на жизненоважни за нас въпроси. Прочее, осезаемата необходимост на днешния ден от труд като рецензирания не буди съмнения.

Избраната методология е напълно релевантна на характера на изследването. В своя дисертационен труд Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ прилага дедуктивния и причинно-следствения методи, допълнени в отделни случаи от паралелния анализ. Тя остава вярна на академичната обективност и създава хармонични пропорции, като все пак на моменти се наблюдава фаворизиране на някои личности (например, Шафарик), както и излишни детайлизации (например, за австрийската образователна система).

В жанрово отношение става дума за интердисциплинарно изследване със силен превес на историята.

Структурата на труда следва класическия модел и е добре изградена. Той се състои от четири приблизително еднакви по обем глави (разбити на множество параграфи) плюс увод, заключение, библиография, вместени в 558 стандартни страници (една страница = 1800 знака включая интервалите).

Изказът на Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ е точен, богат и четивен – макар тук-таме да се наблюдават езикови грапавини.

Библиографската осведоменост (и относно изворите, и относно изследванията) на труда е безупречна.

Като обем, темпорални и пространствени граници текстът предлага оптимални пропорции; същото следва да се каже и за съотношението общо- и частноисторическо. Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ е начетена, тя добре познава историята на 19 век и умело я използва за фон на своето изследване.

Авторефератът (който можеше да бъде по-кратък и без препратки под линия) коректно отразява съдържанието на дисертацията.

Научните приноси (в тематиката, изворите, теоретичните обобщения и научния подход и пр.), за които претендира с труда си, Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ подрежда в своя автореферат. Според мен те правилно отразяват новосъздаденото от нея знание, което от своя страна напълно покрива изискванията в това отношение, предявявани към един голям докторат. Най-значим според мен принос на дисертацията е разкриването на това как се стига до вярното възприемане на българите като славянски народ със свое важно креативно присъствие в историята.

По темата на своята дисертация Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ е направила редица научни публикации, които, освен в библиографията, са изброени и в края на автореферата. Те са на високо научно равнище

Заклучение: Въпреки че не е лишен от някои дребни недостатъци, дисертационният труд на Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ е изпълнен на добро професионално равнище. Той притежава всички необходими качества на голям докторат. Препоръчвам въз основа на него на Теодоричка ГОТОВСКА-ХЕНЦЕ да бъде присъдена научната степен „*Доктор на историческите науки*” по:
Професионално направление: 2.2. История и археология; Научна специалност: Нова и най-нова обща история; Шифър 05.03.04.

28 юни 2020, София

Подпис: